

אדרת רשב"ם

ר"ת אמרות דוב רוזנברג תלמיד רבינו שלמה ב"ר מרדכי
לזכר נשמת הגה"ק רבינו שלמה מזוועהיל זי"ע

בס"ד
פ' וארא שנת הסוגיא יצהר שמן לפ"ק גליון קל"ב
מדור הנעשה ונשמע

מאד מעניין כי בשבוע שרבות אלפי ישראל עוסקים בדף היומי בסוגיא של אל יפתח אדם פיו לשטן (ברכות יט.), בא איווט ליברמן ומכריז, "אני לא חי על פי הרבי מגור" (עפ"ל), ויותר מעניין כי איווט ליברמן בגימטריא השטן, וכל הפוסל במומו פוסל (קידושין ע.), ואולי צריכים להכניס פסיק בתוך דבריו ולקרות ככה, "אני לא חי, על פי הרבי מגור", כי הרבי מגור שליט"א יסכים לדברי רז"ל גם בדף היומי שלמדנו השבוע, רשעים בחייהן קרויין מתים (ברכות יח:), וא"כ הפשט בדבריו הוא, כי לפי הרבי מגור - אני לא חי, מבהיל לרעיון היאך התקיימו דברי רז"ל, משחרב בית המקדש גברו בעלי זרוע ובעלי לשון וכו', בעקבות משיחא חוצפא יסגא (סוטה מט-מט:), ואין זו אלא סימן שמישיח עומד אחר כותלנו, וכמש"כ אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד (תהלים קב:ד), וסימנך, אני לא חי על פי הרבי מגור בגימטריא עת לחננה כי בא מועד, אנחנו חיים בדור של המשכיל בעת ההיא ידם כי עת רעה היא (עמוס ה:ג), גם אהוד ברק קם לתחייה, מי זוכר את ראש הממשלה הכי לא מוצלח שהיה בתולדות המדינה שקורים אותו אהוד ברק, הוא לא כיהן יותר משנה ורמ"ה ימים, ואז לאחר ההפסד בבחירות עזב החיים הפוליטיים, פתאום קם ומגיב לענין ניסיון סיפוח הבקעה לפני הבחירות, ואומר "זה קשקוש בחירות, סמוטריץ הזנב מקשקש בנתניהו הכלב", ואם מדברים בקשקוש, הרי אמרו רז"ל, אסתירא בלגינא קיש קיש קריא (ב"מ פה:), וסימנך סמוטריץ הזנב מקשקש בנתניהו הכלב בגימטריא אסתירא בלגינא קיש קיש קריא, ומצינו במסכת כתובות, מאי טרפעיקין, אמר רב ששת אסתירא, וכמה אסתירא, פלגא דזוזא (כתובות סד.), וסימנך בא ברק וטרפעיק בגימטריא תש"פ, ובמקום להתעסק באיום האויב על קיום ישראל, מתעסקים בשטיות כמו בגן ילדים, האויבים מחדדים את כלי זינם, כי הנה אויביך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש וכו', אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד (תהלים סג:ה), יש כבר מנהיג חדש של ארגון המדינה האסלאמית - דאעש, קוראים לו אמיר מוחמד עבד א-רחמן אל-מוואלי א-סלבי הידוע גם בשם חאג'י עבדאללה, לא שאנחנו מפחדים ממנו, כי אמיר מוחמד עבד א-רחמן אל-מוואלי א-סלבי בגימטריא שמע ישראל, ובאמונה שלנו ננצח אותו, וגם בגימטריא לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה, אבל חילונים שלא מאמינים הם צריכים לדאוג.

מדור הכרוז

נח:), ופירש"י ז"ל, לא דודתו מן האב, אחות קהת מן האב היתה, ולא מן האם, ואחות האב הותרה להם, והא דכתיב יעזב איש את אביו ודרשינן אחות אביו, באחותו מן האם קאמר, כדילפינן מוגס אמנה אחותי בת אבי היא (רש"י).

וכתב מרן החיד"א ז"ל בספר חומת אנך וזלה"ק, ובני מררי מחלי ומושי, רבינו אפרים ז"ל צפרישחו דורש כל השמות שבפרשה, ומעין דוגמא יש לרמוז צבעל תשובה, כי המכיר בחטאו ושב ולבו מר על חטאו, הקב"ה מוחל לו, וזה רמז ובני מררי, שמתמרר על חטאו, מחלי שהקב"ה מוחל עונותיו ומעבירם, וזהו ומושי, ע"ד ומשתי את עון הארץ (חומת אנך).

ובמסכת צבא בתרא, אמר רבי אלעזר, לעולם ידבק אדם בטובים, שהרי משה שנשא בת יתרו, יאל ממנו ויהנתן, אהרן שנשא בת עמינדב, יאל ממנו פנחס (ב"ב קט:).

ונל"פ בעזהשי"ת עפ"י מה לאיתא במסכת פסחים, תנו רבנן, לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם וכו', תנא רבי חייה, כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאילו בועל ארוסתו בפניו, שנאמר תורה לוח לנו משה מורשה, אל תקרי מורשה, אלא מאורסה (פסחים מט:), וי"ל דהא צהא תליא, דהא ארז"ל, אין תחילת דינו של אדם אלא

ובני קהת עמרם ויהרר וחברון ועזיאל ושני חיי קהת שלש ושלשים ומאת שנה, ובני מררי מחלי ומושי אלה משפחת הלוי לתלדתם, ויקח עמרם את יוכבד דתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה, ובני יהרר קרח ונפג וזכרי, ובני עזיאל מיסאל ואלכפן וסתרי, ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר (שמות ו:יח-כג).

ופירש"י ז"ל, ושני חיי קהת ושני חיי עמרם וגו', מחשבון זה אנו למדים על מושב בני ישראל ארבע מאות שנה שאמר הכתוב, שלח בארץ מצרים לזדה היו, אלא מיום שנולד יצחק, שהרי קהת מיורדי מצרים היה, חשוב כל שנותיו ושנות עמרם ושמונים של משה, לא תמלאם ד' מאות שנה, והרבה שנים נבלעים לבנים בשני האבות (רש"י).

ודרשו רז"ל עה"פ הנ"ל את יוכבד דודתו בפרק ד' מיתות, נשא אחותו מן האם יוליא, מן האב יקיים, אחות האב מן האם יוליא, מן האב יקיים, אחות האם מן האם יוליא, אחות האם מן האב, רבי מאיר אומר יוליא, והכמים אומרים יקיים וכו', תא שמע, ויקח עמרם את יוכבד דודתו, מאי לאו דודתו מן האם, לא דודתו מן האב (סנהדרין נח. - סנהדרין

על דברי תורה (קידושין מ:; סנהדרין ז:), וי"ל מילתא בטעמא, כי אין לך דבר יותר טוב בעולם מלימוד התורה, ולכן מפני חשיבותו אין לזלזל בה ולחללה ע"י לימוד תורה בפני עמ הארץ, ולפיכך גם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם, כי לימוד התורה היא הדבר החשוב ביותר בעולם.

ובפרק קמא דמסכת קידושין, תניא וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד, נשאלה שאלה זו בפניהם, תלמוד גדול או מעשה גדול, נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול, נענה רבי עקיבא ואמר תלמוד גדול, נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה (קידושין מ:), והנה לימוד היא צפה ובמחשבה, משא"כ מעשה היא בידיים, ולכן אמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה, כי אם לא ילמדו, האיד יעשו את המלוות, ובלי מחשבה אי אפשר לקיים את המעשה, כי המחשבה העיקר.

וצריך מסכת כתובות דרש בר קפרא, גדולים מעשה לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב, אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של לדיקים כתיב – מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידך, השיב בבלי אחד ור' חייא שמו, ויבשת ידיו יצרו, ידו כתיב (כתובות ה:), ואם אמרינן לעיקר היא המחשבה, אז מלאכים גדולים מלדיקים, כי מלאכים הם רוחניים, ואי אמרינן שהמעשה העיקר, א"כ לדיקים גדולים ממלאכים, כי לדיקים הם בשר ודם ילודי אשה קרוץ מחומר כלל עובר, גוש גלם גשם אשר מעפר יסודם, ונמלאים בעולם העשייה, וזה גדולים "מעשה" לדיקים וכו', ולפי"ז אי אמרינן יש אם למסורת, א"כ גדולים מעשה לדיקים וכו', וא"כ בחר מעשה אזלינן, אבל אי נימא דיש אם למקרא, א"כ גדולים מלאכים יותר מהלדיקים, וא"כ בחר מחשבה אזלינן.

ותמן תנינן במסכת ראש השנה, תניא רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם וכו', רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם (ר"ה י:א:), ולהלן גם במסכת ראש השנה כתבו התוספות בשם ר"ת, לאלו ואלו דברי חלקים חיים, דבתשרי עלה במחשבה לבראות, ולא נברא עד ניסן (תוס' ר"ה כז: ד"ה כמאן מצלינן זה היום תחלת מעשיך).

ולעיל גם במסכת קידושין, תניא בצגדו בה, כיון שפירש טליתו עליה שוב אין ראוי למוכרה דברי רבי עקיבא, רבי אליעזר אומר בצגדו בה, כיון שבגד בה שוב אין ראוי למוכרה, במאי קמיפלגי, רבי אליעזר סבר יש אם למסורת, ורבי עקיבא סבר יש אם למקרא (קידושין יח:), וידוע מש"כ בספר בנין דוד למבואר בזוהר הקדוש, דלכן יהיה נמשך הגלות עד אלף הששי, להשלים הד' מאות שנים שלא היו במצרים אלא רד"ו שנים עיי"ש, ומביא מספר ארץ חמדה דזה נכון לר"א דס"ל יש אם למסורה, ואמרינן כיון שבגד בה שוב אינו ראוי למוכרה, א"כ אי אפשר לומר דשאר הגלויות היו דנמכרו מכירה חדשה בשביל שחטאו, הא כיון שבגד בה שוב אינו יכול למוכרה, על כן כריך לומר דשאר הגלויות היו

להשלים הזמן וכו', אבל לר"ע דס"ל יש אם למקרא – וס"ל אף שבגד בה ראוי למוכרה, א"כ י"ל לבצר נשלים הזמן, והא דנמכרו בני ישראל בשאר גלויות היו בשביל שחטאו (בנין דוד פ' תולדות סי' פ"ב, פ' וישלח סי' ו', ופ' וישב סי' ל"ד).

וידוע קושיית העולם, איך ילאו ממכרים לפני הזמן, והרי אמר הכתוב ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה (בראשית טו:יג), ובני ישראל ילאו אחרי רד"ו שנה, ברם רש"י ז"ל מפרש שם שמונין מלידת יצחק, ומשנולד יצחק עד שילאו ישראל ממכרים עברו ארבע מאות שנה, אבל איתא בספר פרשת דרכים (דרך הקודש דרך ט') כי זה נכון רק אי אמרינן שארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, ואז שפיר נקראת ארץ לא להם, אבל אי נימא שארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, א"כ אי אפשר לומר שמונין מלידת יצחק כמו שפירש רש"י, וזה אי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו או לא, תלוי אי לחלק כריך קרא או לא, כי אברהם אבינו נלטווה קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, ואברהם אבינו הלך בה רק לארכה ולא לרחבה, ולמ"ד הליכה קונה – אי אמרינן לחלק לא כריך קרא – שפיר קנה אברהם אבינו ע"ה את ארץ ישראל, ואז אי אפשר למנות מלידת יצחק,

ומוסיף גם עוד בדרכו א' וזלה"ק בא"ד, מבואר שדעת חכמי צרפת הוא כדעת הרא"ם ז"ל, שקודם מתן תורה לא ילאו מכלל בני נח להקל, ולפיכך הולך להתגייר, משום דקיימא לן באומות הלך אחר הזכר, אך הרמב"ן אזיל לשיטת הר"ש יפה, שהאבות ילאו מכלל בני נח אף להקל, ולדעת הרמב"ם שהביא הרמב"ן ממ"ש גבי עשו, ודילמא ישראל מומר שאני, הוא ראיה חותכת, וכן נראה דיש להכריח ממ"ש פרק המוכר פירות (ב"ב ק:), תנא הלך בה לארכה ולרחבה קנה, דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה ע"כ, ואין ספק שמדין חזקה נגעו בה, והרמב"ם צפ"א מהלכות מכירה ובפ"א מהלכות זכיה ומתנה כתב, שאין העכו"ם קונה בחזקה, ואם אמרת דלא ילאו מכלל בני נח, איך קנה אברהם בחזקה (פרשת דרכים דרוש א', ועיין בנין דוד פ' ויחי כ"ו).

ולפי"ז יש לתלות המחלוקת אי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו או לא, במחלוקת אי הי' לאבות דין בן נח או דין ישראל, דאי האבות הי' להם דין בני נח, א"כ ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, אבל אי אמרינן דדין ישראל הי' להם, א"כ שפיר ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, וא"כ אם ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, א"כ לא מונין מלידת יצחק, ושאר הגלויות היו להשלים הזמן, ואם בגד בה, שוב אינו ראוי למכרה שוב, וא"כ אמרינן כרבי אליעזר דס"ל יש אם למסורת, אבל אם ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, א"כ שפיר מונין מלידת יצחק, וכבר נגמר הזמן של ארבע מאות שנה, ושאר הגלויות היו דנמכרו מכירה חדשה בשביל שחטאו, וא"כ אמרינן כרבי עקיבא דס"ל יש אם למקרא, ואם פירש טליתו עליה אינו ראוי למוכרה, אבל אם בגד בה, שפיר ראוי למוכרה שוב.

ובגמרא בסנהדרין תניא איש איש, מה תלמוד לומר איש איש, לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס, אשר יקלל את אביו ואת אמו, אין לי אלא אביו ואמו, אביו שלא אמו, אמו שלא אביו מניין, תלמוד לומר אביו ואמו קלל, אביו קלל, אמו קלל, דברי רבי יאשיה, רבי יונתן אומר, משמע שניהן כאחד ומשמע אחד ואחד בפני עצמו, עד שיפרט לך הכתוב יהדיו, מנא ליה, נפקא ליה מומקלל אביו ואמו מות יומת, ואידך, ההוא מיבעי ליה לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס, ותיפוק ליה מאיש איש, דברה תורה כלשון בני אדם (סנהדרין פה:), א"כ אם לחלק לא כריך קרא, א"כ דברה תורה כלב"א, אבל אם לחלק כריך קרא, א"כ לא דברה תורה כלשון בני אדם.

ואיתא בתוספות יו"כ מצעל כפות תמרים, לפרש את הגמרא (יומא פו:): אמר ריש לקיש גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר טובה ישראל עד ה' אלוקיך, רבי יוחנן אמר עד ולא עד בכלל (לפי גירסת העין יעקב), והביא מספר תאוה לעינים שכתב לפרש דפליגי אם מהני תשובה לעבודה זרה וכפירה בעיקר ע"כ, ועל זה דרשו דורשי ראשונות (שלה"ק מס' יומא) בפסוק תשב לנוש עד דכא, **לכא** אותיות **לם** כפירה אישות, ואי אמרינן עד ולא עד בכלל, אז אינו מועיל תשובה על הג' העבירות הנ"ל, אבל אי אמרינן עד ועד בכלל, אז שפיר מהני תשובה על כל העבירות, ואפילו על עון של ע"ז, והנה המחלוקת אי אמרינן עד ועד בכלל או לא תלוי במחלוקת אי דברה תורה כלשון בני אדם, דכתב המחבר, ראובן הוליא שטר חוב על שמעון שזמנו חמישה בניסן, ושמעון הוליא שובר שנכתב בחמשה בניסן, כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום, ראובן גובה שטר, דבלשון העולם עד ולא עד בכלל (מחבר בשו"ע חו"מ סימן מ"ג סעיף כ"ז).

ואיתא בספר שו"ת פנים מאירות, וזלה"ק, קשיא לי הא דמבעי לן בנדריים דף ל"ה ע"ב הני כהני אי שלוחי דידן הוי או שלוחי דרחמנא נינהו, ותמיה לי אמאי לא פשיט מצרייתא דאיתא בפ"ק לחולין (יג:): איש איש, מלמד שמקבלים נדרים ונדבות מכותים, וקי"ל אין שליחות לכותי וכו', וא"כ איך הו' כהנים יכולים להקריב קרבנם אי שלוחי דידן נינהו, הא כותי לאו בני שליחות נינהו ואין הישראל נעשה שליח לכותי, אלא ע"כ שלוחי דרחמנא נינהו, ולומר דלגבי נכרים, באמת פשיט ליה דהוי שלוחי דרחמנא, ולא מבעי להש"ס אלא לגבי ישראל אי שלוחי דידן או שלוחא דרחמנא וק"ל (שו"ת פנים מאירות ח"ב סימן קי"ט), ובספר אור חדש בסוגיא שם בקידושין, דקושיית הפנים מאירות הנ"ל אפשר ליישב, דהברייתא דמרבא איש איש שעכו"ס נודרים נדרים ונדבות, קאי למאן דלא ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם, אבל למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם, לא דרשינן מאיש איש לרבות עכו"ס, וקא בעיי דהכא, למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם, עיי"ש (אור חדש קידושין כג:).

ולכאורה על מה ראה קרח לחלוק על משה, מאי קא סבר ליה, וכבר הלכו זה הנמוקות, דקרח היה ס"ל כהנים

שלוחי דידן נינהו, והנה פסק המחבר בשולחן ערוך, שלח איש איש כריך שיהיה הגון, ואיזהו הגון וכו', שיהא מרובה לעם, וחזן הכנסת אם אינו מרובה לקהל, אסור לו לעבור לפני התיבה, ואפילו אחד מהם יכול לעכב ולומר שאינו מרובה לו לבד (עיי' בשו"ע א"ח סימן נ"ג סעיף ד' וסעיף י"ט, ומקורו טהור בתענית טז), וכתב האור זרוע לזה נכון אם אמרינן כהני שלוחי דידן (עיי' אור זרוע - ח"א אות קי"ד), וזאת היתה טענת קרח ועדתו, דהם ס"ל כהנים שלוחי דידן, וא"כ כריך להיות מרובה לקהל, אבל משה רבינו הו' ס"ל כהנים שלוחי דרחמנא, והסכימו עמו מן השמים דכהנים שלוחי דרחמנא, דהרי נענש קרח.

ובפרשת בראשית, ויהי ערב ויהי בקר יום הששי (בראשית א:לא), פירש"י ז"ל הוסיף ה' בששי בגמר מעשה בראשית, לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה (רש"י ומקורו טהור ע"ז ה:).

אבל יש עוד דרך על ה' יתירה שביום הששי, דאיתא במדרש - ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, אמר רבי יודן - זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על קדש (בראשית רבה פרשה ט' סימן י"ד, וילק"ש פרק א' רמז ט"ז), ואיתא בספר מנחת חינוך וזה לשונו הקדוש, ועיין ר"ן בביצה פרק המביא [ט"ז ע"ב מדפי הר"ף ד"ה תנון] שכתב, הא לכריך להוסיף קודם בין השמשות הוא למאן דאמר ספיקא לאורייתא מן התורה לחומרא, א"כ אין כריך ריבוי לבין השמשות על כן כריך להוסיף מקודם, עיי"ש, נראה מדבריו דלדעת הר"מ [פ"ט מטומאת מת ה"ב] אין כריך להוסיף קודם בין השמשות, כי בבין השמשות עצמו יכול להוסיף, כי מותר מן התורה בעשיית מלאכה בין השמשות לספיקא לאורייתא רק מדרבנן לחומרא (מנחת חינוך מצוה ש"ג אות ט"ז).

ואיתא במדרש, שחיה סחטה ענבים ונתנה לו (ב"ר י"ט ה, ילקוט שמעוני רמז כ"ז), ופירשו המפרשים כלי לקדש על היין, ואיתא בספר בנין דוד, בשם זקינו הגאון ז"ל בעיר דוד (סימן רט"ו) בשם הקדמונים ז"ל, דעיקר חטא אדם הראשון היה שלא המתין עד הלילה, ועשה קידוש בערב שבת על יין שסחטה לו חוה, למאן דאמר (סנהדרין ע). דע"ז הדעת גפן היה וכו' (בנין דוד פ' לך סימן מ"ד), וכמו כן ראיתי גם מכ"ק מן אדמו"ר בעל שפע חיים מלאנו זאוקללה"ה בליב פתגם עה"ת וזלה"ק בא"ד, לפי המבואר בבראשית רבה (פרק י"ט) א"ר אייבו סחטה ענבים ונתנה לו, י"ל שקידש אז על היין, וכהך דסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום (ב"ב צ:), והיה סבור שצמקום מלוא לא נאמר בע"ז הדעת, וכדחזינו לגבי נזיר (נזיר ג:) דאילטריך קרא מיוחד לאסור יין מלוא כיון הרשות, וכאן שלא גילה הכתוב, סבור שלא נאסר אלא ביין הרשות (בדרשה לשבת בראשית תשכ"ח, יציב פתגם עה"ת פ' בראשית).

ואם אדם הראשון היה ממתין עד לשבת קודש לא היה נענש על חטא ע"ז הדעת, דיבא עשה של קדשה על היין וידחה לא תעשה של ומע"ז הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו,

וא"כ אי ס"ל כהר"ן צבילה לתוספות שבת צעינן מצעוד יוס, א"כ קשה למה נענש אדם הראשון, יבא העשה של קדשהו על היין, וידחה את לא תעשה של ומעז הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, אלא מדחזינן דאעפ"י כ נענש אדם הראשון, א"כ עכ"ל לתוספות שבת מספיק מבין השמשות, ואדם הראשון עשה קידוש מצעוד יוס, ולפיכך נענשו אדם הראשון וחיה (בראשית ג:ט), וז"ב.

ותנן במשנה במסכת כריתות, שומן וחלב לפניו, ואכל אחד מהן – ואינו יודע איזה מהן אכל, מביא אשם תלוי וכו', ובגמרא קס, איתמר רב אסי אמר חתיכה אחת שנינו – ספק של חלב – ספק של שומן, הייא בר רב אמר חתיכה משתי חתיכות שנינו, במאי קא מיפלגי, רב אסי סבר יש אש למסורת – מלות כתיב, וחייא בר רב אמר יש אש למקרא – מלות קרינן וכו', אמר רב יהודה אמר רב, היו לפניו שתי חתיכות, אחת של שומן ואחת של חלב, אכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל הייב, חתיכה אחת, ספק של חלב ספק של שומן, ואכלה, פטור, אמר רבא, מאי טעמא דרב, דאמר קרא ועשה אחת מכל מלות ה' בשגגה, עד שיסגוג בשתים, מלות כתיב, מלות קרינן (כריתות יז:), וכתב המאירי בריש מסכת חגיגה וז"ל, ושמא זהו עיקר מחלקתם, שלדעת המאריך שתי חתיכות – כל ספק מותר מן התורה, ולדעת האחר אסור (המאירי חגיגה ד).

וי"ל בדרך פטופטי לאורייתא צפוק הנ"ל ובני יאהר וכו', היינו שמן שקרוי יאהר, כדכתיב דגנך ותירושך ויאהרך (דברים ז:יג), והשמן ראש על כל המשקין, וכשתיתן טפה א' של שמן באחד מכל המשקין לעולם יעלה למעלה, וזה מה שנאמר בספר קהלת, ככל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר (קהלת ט:ח), ושמן מרמז על חכמה כי הא דמנחות, ויקח משם אשה חכמה וכו' אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן (מנחות פה:), ונמלא ליהרר היינו חכמת התורה.

וכתב המקובל רבי אברהם בן רבי אליעזר הלוי ז"ל ומגדולי המקובלים שעלה לא"י אחר גירוש ספרד, היה גיסו של רבי אברהם זכות מחבר ספר יוחסין זקינו של המקובל הרמ"ז רבי משה זכות ז"ל, וכשהתגורר בירושלים כיהן בראשות הישיבה וכתב מספר אגרות, באגרת סוד הגאולה וז"ל, והנה בזמנים שעברו, אנשים יודעי דעת בקיאים בשאלות חלום וגם בהקיץ, שאלו על ענין הקץ וחרם עלה בידם, ומה ישיבו על זה מן השמים, ועדין לא נתן הכרוז במרומים ולא הגיע העת להגלות, וכבר היה א' מן הנך ששאל על זה, והוכיחו המשיב וא"ל מישאל ואלכפן וסתרי, וגם אני שאלה יש לי מקובלת בידי, ובימי נעורי מדת הנערות גברה עלי עם רוב התשוקה לדעת, ואשאל על הדבר הזה, והשיבו לי, הלא הוא כמוס עמדי (אגרת סוד הגאולה), וי"ל, דהרי מצינו בפרק חלק, רבי אליעזר אומר, אש ישראל עושין

תשובה נאליו, שנאמר שובו בני ישראל ארפא משבותיכם (סנהדרין צז:), וזה ניחא אש מהני תשובה על כל העבירות.

והאריך שאמר הכתוב, ובני קהת עמרם ויהרר וחברון ועזיאל ושני חיי קהת שלש ושלושים ומאת שנה, ופירש"י ז"ל מתשבזו זה אנו למדים על מושב בני ישראל ארבע מאות שנה שאמר הכתוב שמונין מיום שנולד יצחק, א"כ ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, ולחלק לריד קרא, ולא דברה תורה כלשון בני אדם, וא"כ אמרינן עד ועד בכלל, וספיר מהני תשובה אפילו על ע"ז, ולפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ובני מררי מחלי ומושי ודרשינן ובני מררי שמתמרר על חטאו, ודרשינן מחלי שהקב"ה מוחל עונותיו ומעבירם ומושי ע"ד ומשתי את עון הארץ, וכיון דארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, היה להם להאבות דין בן נח, ולבן נח נאסר רק אחות אביו מן האם, ולפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ויקח עמרם את יוכבד דדתו לו לאשה ודרשינן דודתו מן האב, וכיון דמונין מלידת יצחק, א"כ אמרינן אש בגד בה שפיר מותר למוכרה, רק אש פירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה, וא"כ אמרינן יש אש למקרא, וא"כ מלאכים גדולים מן הדליות, ובתר מחשבה אזלינן, וא"כ תלמוד גדול, ולפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ובני יאהר, היינו שמן שמרמז על חכמת התורה, כי תלמוד גדול, וכיון דלא דברה תורה כלשון בני אדם, א"כ דרשינן אש אש שעכו"ם נודרין נדרים ונדבות כישראל, ועכ"ל דכהנים שלוחי דרחמנא, וא"כ אין לקרר שום טענה ומענה לחלוק על משה רבינו, ולפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, קרה, שבצביל כך נענש קרה, וכיון דאמרינן יש אש למקרא, א"כ קרינן מלות, ואשם תלוי רק בשתי חתיכות דאיקבע איסורא, וספיקא לאורייתא מן התורה לקולא, וא"כ תוספות שבת רק מבין השמשות, ולא הי' לאדם הראשון אמתלא לעשות קידוש מן העז הדעת מצעוד יוס, ולכך נענש על זה, ולפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ונפג, אותיות גפן בערבוביא, היינו לפי מאן דס"ל עז הדעת גפן היתה, ומדחזינן לאדם הראשון נענש על זה, עכ"ל לתוספות שבת מבין השמשות, וכיון דבתר מחשבה אזלינן, א"כ אמרינן בתשרי נברא העולם, ואנן קיימא לן ראש השנה בתשרי, ולפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, וזכרי, היינו יוס הזיכרון שלנו שעושין בתשרי, וכיון דמהני תשובה, בזודאי יבא משיח במהרה, ולפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ובני עזיאל מישאל ואלכפן וסתרי, שזה ענין הגאולה, וכיון דאמרינן יש אש למקרא, א"כ דרשינן תורה למה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורסה, ואסור לעסוק בתורה לפני עם הארץ, ולכך ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם, ולכך דרשו רז"ל, לעולם ידבק אדם בטובים שהרי אהרן שנסא בת עמינדב ילא ממנו פנחס, ולפיכך קא סמיך ליה, ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר, והבן.